Nº. 34. Donderdag 24 Aug. 1911. 11de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang.”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . f 2.—

Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Inhoud van dit nummer.

Mejuffrouw Elise A. Haighton. †

Te 's-Gravenhage is verleden week deze ijverige pionierster voor de zaak van het vrouwenkiesrecht overleden. Doch niet alleen op dat terrein was de rustelooze geest van Elise Haighton werkzaam, zij wijdde zich aan velerlei maatschappelijk werk.

Van haar hand is menig kernachtig artikel in verschillende dagbladen en tijdschriften verschenen.

Haar stoffelijk overschot is, op haar wensch, in het crematorium te Bremen verbrand.

Door verschillende geestverwanten en vrienden van de ontslapene werd haar aan het station der Hollandsche spoor een laatste hulde gebracht. Voor de met bloemen van verschillende corporaties bedekte lijkkist werd ook het woord gevoerd door den heer Prakken, voorzitter van de afdeeling Den Haag onzer vereeniging, die in herinnering bracht hoe Elise Haighton een van degenen was, die „Oost en West” heeft helpen oprichten en tot bloei brengen.

Als onderwijzeres eenigen tijd in Suriname werkzaam geweest zijnde, bleef zij altijd warme sympathie gevoelen voor dat land en zijne bevolking.

Moge haar nuttig, werkzaam leven een spoorslag voor velen ter navolging zijn!

Gebrek aan ingenieurs voor Indië.

Nu het gebrek aan ingenieurs voor den staatsdienst in Indië zoo nijpend is, dat er over gedacht wordt een oproeping van liefhebbers uit het buitenland te doen, komt het ons niet ondienstig voor een drietal aanwijzingen weer te geven, welke wij opvingen van ingenieurs, die de stemming wel kennen, maar die er niet licht toe komen de pen op te nemen om daarvan kond te doen.

De eerste opmerking is er een, die zonder kosten uit de wereld te helpen is. Het is niet aanmoedigend en niet aanlokkelijk voor een jongen man, die pas met moeite den titel van ingenieur verworven heeft, zich dadelijk aan te melden voor degradatie tot a d s p i r a n t-ingenieur, zooals geschiedt als hij in Indischen staatsdienst treedt. Het pleit inderdaad niet voor de menschenkennis van hem, die deze betiteling heeft uitgedacht. Maakt men den dokter adspirant dokter, den meester adspirant-meester, den officier adspirant-officier? En als men dit wel deed, meent men dan niet dat daardoor waarschijnlijk iets ten nadeele van den gewenschten toeloop zou worden gedaan? Wie ingenieur is, moet als ingenieur in dienst treden.

Een tweede reden van afschrikken vormen de e e r s t e indrukken, die vele jonge ingenieurs aan hun vroegere studievrienden schrijven. Geplaatst in een kampoeng waar zij zich eenzaam en verlaten gevoelen, waar zij, onbekend met de taal, met de gewoonten, zich in alles dubbel verlaten, dubbel eenzaam, dubbel linksch en onbeholpen gevoelen, zijn zij niet gelukkig en gaan zij gebukt onder een heimwee, dat zij omzetten in oprecht gemeende waarschuwingen aan de vrienden om liever in Nederland te blijven op een klein salaris, dan zich te laten begraven in de remboe in Indië. Zijn zij gehuwd, dan sluit de wederhelft zich doorgaans tot een roerend duo aan. Ook hier is, meenen wij, op gebrek aan menschenkennis bij de betrokken autoriteiten te wijzen. Als regel gelde, dat de nieuw aangekomene op een hoofdplaats worde ingedeeld en daar blijve, zoolang als noodig wordt geacht om hem en zijn vrouw wat vertrouwd te maken met de Ind. samenleving. In ongeveer een jaar leeren zij van de taal, van de wijze van omgaan met het personeel, enz., enz. genoeg om zich niet meer vreemd en verveeld te voelen in de nieuwe omgeving; zij zijn dan physiek en moreel geacclimatiseerd. Dan moeten zij er plaats maken voor andere nieuwelingen, en kunnen zij een bestemming krijgen onverschillig waar het werk hen heen roept.

Het derde denkbeeld gewaagt van vergoeding der studiekosten, in den trant als dit voor de officieren van gezondheid geregeld is (de officieren voor het Ind. leger studeeren ook geheel voor rekening van de schatkist). Waar de kwestie van vraag en aanbod zich doet gelden, is te overwegen of het verstandig is ons liever tot het buitenland te wenden, om tijdelijke ingenieurs te krijgen, die na ervaring opgedaan te hebben, weer heengaan, dan aan Nederlandsche ingenieurs een vergoeding van hun studiekosten aan te bieden, die eensdeels meer jongelieden er toe zal brengen deze loopbaan te kiezen, anderdeels jonge ingenieurs na volbrachte studie eerder tot het besluit zal brengen naar het verre land te gaan.

Wie ten deze nog andere wenken meent te kunnen geven, voege ze aan de onze toe.

X. Y.

Portretten van Hollandsche Gouverneurs van Ceylon.

De regeering van Ceylon wenscht zoo mogelijk copieën te laten vervaardigen van de portretten van alle Hollandsche gouverneurs van Ceylon, zijnde de volgende:

Willem Jacobszoon Coster, 1640; Jan Thijszoon Payaart, 1640; Joan Maetsuyker, 1646; Jacob van Kittenstein, 1650; Adriaan van der Meyden, 1653; Rijklof van Goens, 1662; Jacob Hustaart, 1663; Adr. Roothaas, 1664; Rijklof van Goens Jr., 1675; Lourens Pijl, 1679; Thomas van Rhee, 1692; Paulus de Roo, 1695; Gerrit de Heer, 1697; Cornelis Joannes Simmonszoon, 1703; Hendrik Becker, 1707; Is. Augustijn Rumpf, 1716; Johannes Hertenberg, 1724; Petrus Vuyst, 1726; Stephanus Versluys, 1729; Jacob Christiaan Pielaat, 1732; Diderik van Domburg, 1734; Gustaaf Willem Baron v. Imhoff, 1736; Willem Maurits Bruyninck, 1740; Daniël Overbeek, 1742; Julius Valentijn Stein van Golleness, 1743; Gerrard Joan Vreeland, 1751; Joan Gideon Loten, 1752; Jan Schreuder, 1757; Lubbert Jan Baron van Eck, 1762; Willem Jacob v. d. Graaf 1785; Iwan Willem Falck, 1765; Joan Gerard van Angelbeek, 1794.

Van dezen zijn tot nog toe slechts beeltenissen gevonden van: Rijklof van Goens, Rijklof v. Goens Jr., G. W. van Imhoff, J. Maetsuyker en Stephanus Versluys.

Aangezien de vervulling van den wensch der regeering van Ceylon in het belang is van onzen naam, temeer daar op het eiland ons bestuur dat anderhalve eeuw geduurd en ons tot eer gestrekt heeft, gevaar loopt geheel en al in vergetelheid te geraken, wordt de hoop uitgesproken, dat diegenen, die bekend zijn met afbeeldingen van andere dan de vijf genoemde Hollandsche gouverneurs van Ceylon, daarvan welwillend mededeeling zullen doen aan D r. H e n d r i k M u l l e r, P l a a t s 24, 's-G r a v e n h a g e.

Uit de O.-I. Mail.

In de J a v a b o d e van 26 Juli jl. lezen wij:

Nederland en Portugal. Van den fungeerenden resident van Timor werden door de Regeering de volgende mededeelingen ontvangen:

„Op het bericht, dat de kampong Lela in Nederlandsch Maukatar door Portugeesche onderdanen was geplunderd, werden medio dezer troepen ter patrouilleering derwaarts gezonden tot bescherming van onze bevolking.

Zoowel in Maukatar als in Lakmaras ondervonden onze troepen herhaaldelijk hinder van Portugeesche patrouilles, welke beweerden, dat wij ons op Portugeesch gebied zouden bevinden, hetgeen niet juist was. Den 17en Juli bleek in Maukatar dwars over ons wegtracé een steenen muur gebouwd, evenzoo in Lakmaras een aarden wal.

Den achttienden in Maukatar wederom gehinderd zijnde, deed onze luitenant als patrouillecommandant aldaar een Portugeeschen post van vier Afrikanen en twee moradores ontwapenen, terwijl den Portugeeschen grenscommandant werd aangezegd zich met zijn troep uit dat gebied terug te trekken, waaraan deze voldeed.

Den achttienden Juli werd voorts den commandant van den Portugeeschen post in Lakmaras door onzen militairen commandant aangezegd dien post te ontruimen, hetgeen hij echter weigerde. De onzen bezetten daarop dien post, zonder verzet van Portugeesche zijde te ontmoeten. Onverwachts begonnen evenwel drie negersoldaten te schieten, waarop zij door de onzen werden nedergelegd.

De Portugeesche bezetting van den post werd gevangen genomen en zal ter beschikking van de autoriteiten op Portugeesch Timor worden gesteld.”

Tot zoover de Regeerings-mededeeling; de J a v a b o d e voegt hieraan toe:

„De eerste schoten zijn op Timor gevallen. Wij willen hopen en vertrouwen, dat het ook de laatsten zullen zijn.

Overtuigend is thans gebleken, hoe hulpeloos de Portugeesche grensposten tegenover onze troepen staan. Der Portugeesche regeering, die zich, niet onwaarschijnlijk, een dwaas buitenlandsch beeld van onze koloniale impotentie vormt, mag het voorgeval-

lene een aanduiding zijn, dat er van haar zijde op Timor tegenover ons werkelijk niets valt te beginnen en zij verstandig doet haar posten op ons of op betwist gebied in te trekken, tot tijd en wijle langs diplomatieken- of scheidsrechterlijken weg in het geschil zal zijn beslist.

Mankatar is, gelijk men weet, de Nederlandsche schier-enclave, die bij het gesloten verdrag aan Portugal zou worden afgestaan in ruil v or Noimoeti. De overdracht kon echter, ingevolge de bepalingen van dat verdrag, nog steeds niet plaats hebben.

„Moradores" zijn Inlanders door de Portugeezen gewapend en tot een soort volksmilitie gedrild.

Wij zijn thans in het bezit van Portugeesche krijgsgevangenen, die ter beschikking van den Portugeeschen gouverneur worden gehouden. Dat zal wel willen zeggen, dat die het partijtje kan doen afhalen, wanneer hij dat wil."

Een telegram van 25 Juli uit Soerabaja meldt aan de Bataviasche bladen:

Kolonel Van Rietschoten, de nieuwbenoemde civielen militaire resident van Timor, heeft zich hedenavond op de „Edi" ingescheept, welke direct vertrok.

De G. G. naar Bandoeng. De Gouverneur-Generaal zou 28 Juli jl. een bezoek brengen aan het Blindeninstituut te Bandoeng ter gelegenheid van de herdenking van het 10-jarig bestaan der vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Ned.-Indië.

Tot bijwoning der feestviering worden allen, die belangstellen in het werk der vereeniging, uitgenoodigd, meldt de Pr. B.

Mevrouw Idenburg zal haar echtgenoot vergezellen. Tevens zijn door den Gouv.-Gen. uitgenoodigd om hem te vergezellen, de algemeene secretaris Staal en de directeur van onderwijs Koster (de laatste speciaal in verband met het voorgenomen bezoek aan verschillende inrichtingen van onderwijs.)

De belangstelling in het schoone werk, dat het Blindeninstituut tot taak heeft, is dezer dagen weder treffend gebleken, door de schenking van een mooi orchestrion. Het behoeft niet te worden gezegd, hoe welkom dit geschenk den blinden was.

Den gever, den heer Zuur, is dan ook hartelijk dank gezegd voor dit cadeau.

Twee Residents-installaties. Op 26 Juli jl. had de installatie plaats van den nieuwen resident van Batavia.

Het Weekblad v. Indië deelt betreffende dezen functionaris het volgende mede:

De uitverkorene voor de vervulling van de zoo onverwacht ontstane vacature van resident van Batavia is tot verwondering van velen geweest de assistent-resident van Krawang, de heer H. Rijfsnijder. En die verwondering vond niet haar oorzaak in het feit, dat de regeering haar oog had laten vallen op den heer Rijfsnijder, maar wel hierin, dat men reeds zoo goed als zeker achtte de benoeming van den assistent-resident van Soekaboemi, den heer Henny, tot resident van Batavia.

De heer Rijfsnijder kwam in 1884 in de koloniën en werd in 1888 benoemd tot aspirant-controleur met standplaats Banjoemas, waar hij bleef tot 1889, toen hij naar de Preanger Regentschappen werd overgeplaatst. In 1889 kwam zijn benoeming af tot controleur 2e klasse. Acht jaren onafgebroken bleef de heer Rijfsnijder als zoodanig in de Preanger Regentschappen; in 1897 volgde zijn overplaatsing naar Madoera, waar hij in 1899 controleur 1e kl. werd. In 1900 ging hij met twee jaar buitenlandsch verlof wegens ziekte.

In 1902 teruggekeerd, werd de heer R. herbenoemd tot controleur en geplaatst in de residentie Pekalongan, waar hij drie jaar bleef. In 1905 benoemde de regeering hem tot assistent-resident van Trenggalek in Kediri en een jaar later tot assistent-resident van Krawang. Thans heeft de regeering hem waardig gekeurd voor resident van Batavia, wat geen geringe onderscheiding beteekent.

Dinsdag 25 Juli had de overgave van het bestuur over het gewest Djokjakarta aan den nieuwbenoemden resident, den heer J. H. Liefrinck, in de troonzaal van het residentiehuis plaats gehad.

Tegen dien tijd kwamen aldaar alle ambtenaren van binnenlandsch bestuur etc. en tal van particulieren. Mede verscheen de kroonprins met vele andere prinsen van den kraton, het hoofd van het Pakoe-Alamsche huis met prins Notodirodjo, de rijksbestuurder met regenten, Chineesche officieren enz. Er was een talrijk publiek, schrijft Midden-Java.

Precies negen uur traden allen van uit de voorgalerij in de troonzaal, terwijl onmiddellijk daarop de nieuwbenoemde resident, de heer J. H. Liefrinck, verscheen en allen met een diepe buiging begroette.

Het eerste trad de gewestelijke secretaris naar voren, om een extract van het benoemingsbesluit voor te lezen, hetgeen daarna door den translateur in het Javaansch werd gedaan.

Vervolgens nam het hoofd van plaatselijk bestuur, de heer Wessels, het woord, om namens alle aanwezigen den heer Liefrinck, als resident van Djokja, het welkom toe te roepen.

Hij wees er op, dat het een oud gebruik was, om bij het aanvaarden van het bestuur door een nieuwen resident, den ingezetenen van het gewest de gelegenheid te geven bij de overgave van het bestuur tegenwoordig te zijn, en daarbij van hun belangstelling te doen blijken.

De resident heeft alhier een schoone, doch tevens een zware taak te vervullen, en in het bijzonder nu, in verband met de voorgenomen belangrijke hervormingen in de Vorstenlanden. De heer W. verzekerde intusschen, dat de resident hierbij zou kunnen rekenen op voorlichting en steun van alle ambtenaren in dit gewest, en hoopte, dat de resident op deze wijze veel zou kunnen verrichten tot heil en welzijn van het gewest Djokjakarta. Verder wees hij er op, dat hij ook de leden van de Jogjasche Landverhuurdersvereeniging bereid zou vinden tot samenwerking voor de gewenschte hervormingen in 't hier bestaande agrarische stelsel.

De nieuwe resident dankte in goed gekozen woorden den heer Wessels voor de tot hem gerichte woorden van welkom en van verzekering, dat hij allen bereid zou vinden hem in de uitoefening van zijn bestuur te steunen.

Ten slotte dankte de heer Liefrinck nogmaals allen voor de betoonde belangstelling.

Hierna nam de kroonprins het woord om namens den Sultan den nieuwen resident het welkom in Djokja toe te roepen, en hem zijn gelukwenschen aan te bieden, waarvoor de heer Liefrinck zijn dank betuigde.

Vervolgens trad het hoofd van het Pakoe-Alamsche huis naar voren, om in het Hollandsch evenens zijn gelukwenschen aan den nieuwen resident aan te bieden, en de hoop uit te spreken, dat zijn bestuur tot heil van Djokjakarta zoude mogen strekken, waarop weder door den resident dank werd betuigd.

Daarna verzocht de heer Liefrinck allen nog enkele oogenblikken te willen blijven, om met hen even persoonlijk kennis te maken, waarna hij allen de hand drukte.

Ten tien uur ging de nieuwe resident met de ambtenaren B. B. onder het lossen van dertien kanonschoten een bezoek brengen, eerst aan den Sultan en daarna aan het Pakoe-Alamsche huis.

Het ontevreden hadji. Ik sprak, zoo schrijft de Buitenzorgsche correspondent der Javabode, hier onlangs een hadji, die me niet veel goeds vertelde van de bedevaart naar het heilige land.

Met 600 pop op zak was hij ter bedevaart getogen en behouden op Mecca aangekomen. Daar had hij de Kaäba behoorlijk gekust; geen snuitzoen, doch een echte tjioem.

Toen was hij verder getogen door de woestijn, om een lam te offeren.

Geweldig was hij afgezet door de Bedouïenen en, vol woede over die afzetterij, had hij hen bespogen. Hij kwam van een kwade kermis thuis. Een duchtig pak slaag was 't gevolg, zoodat het een heelen tijd duurde, voordat hij weer genezen was.

Te Priok kwam hij aan met 'n ringgit op zak: treurig overschot van de 600 pegels.

Nu raadt hij ieder af, om naar het heilige land te gaan, een afzettersbende, waarbij de Zwitsersche hotelhouders Samaritanen zijn.

De andere hadji's en santri's zijn met die anti-Mecca-propaganda niets ingenomen en besloten den geruïneerden hadji te boycotten. Hij mag nu niet meedoen in 4 en 400 % rente-affaires, en ze waarschuwen aspirant-Meccagangers niet te luisteren naar de verhalen van den ontevreden hadji.

Als het gouvernement hem eens in dienst nam, om de aspirant-Meccagangers op de hoogte te brengen van hetgeen hun in het heilige land wacht."

Een tramongeluk bij Toego. Het ongeluk heeft zich, naar Midden-Java verneemt, toegedragen als volgt:

De personentrein, die te 1.32 van het station Toegoe vertrokken was, had bij de stopplaats Sorio Brantan een groote vertraging van niet minder dan twintig minuten. Daar moesten een paar goederenwagens in den trein worden genomen, en bovendien stapten daar vele Inlanders met hun barang in den trein, wijl 't groote passer in de stad was geweest.

Tien minuten later zou van het station Toegoe een riettrein vertrekken, die maalriet van Magoewo naar Gesiekan vervoerde. Deze trein was op Toegoe acht minuten in vertraging, en vermoedelijk heeft de machinist van dezen trein met vrij groote vaart gereden.

Nu is er een bepaling, dat een volgtrein op zekeren afstand van den voorgaanden trein moet blijven, maar bij een kromming van den weg kan de machinist niet veel zien.

Er is dicht bij de stopplaats Sorio Brantan een vrij zware kromming in de baan en toen de machinist van den riettrein eindelijk den nog stilstaanden personentrein zag, remde hij nog wel zooveel mogelijk, maar het was te laat om een botsing te voorkomen; een ongeluk was onvermijdelijk. De locomotief van den personentrein was toen, tengevolge van het rangeeren, nog wat vooruit op de baan.

De riettrein dan liep met groote kracht op den personentrein, waarbij de locomotief, die achteruit reed, zich vastwerkte in den laatsten open bagagewagen van den personentrein en déraileerde, wat nog weer een geluk bij het ongeluk was.

Het bleek, dat vier personen waren gedood, zeven zwaar gewond en een veertigtal minder ernstig gewond. Zoo spoedig mogelijk werd geneeskundige hulp verleend, en werden de zwaargewonden naar het Petronella-gasthuis te Djokja gebracht.

Alle dooden en gewonden zijn Inlanders, doch het heeft weinig gescheeld, of ook Europeesche schoolkinderen zouden door de ramp zijn getroffen. Door

een toeval als 't ware zijn zij er aan ontkomen. De haltechef van Paal Bapang had dien dag vrij en was naar Djokja gegaan. Aanvankelijk had hij met een vroegeren trein naar Paal Bapang willen terugkeeren, doch hij had zich wat verlaat, en zoo zou hij vertrekken met den trein, die het ongeluk trof. Hij stond nog bij den trein te Soerto Brantan, toen hij den riettrein hoorde aankomen, en daar hij een ongeluk voorzag, wist hij nog juist bijtijds de ingestapte schoolkinderen den trein te doen verlaten. Ook enkele Inlanders waren nog zoo gelukkig voor de botsing uit den trein te komen, doch de meesten bevonden er zich nog in.

Betreffende de oorzaak van het ongeluk kan nog het volgende worden vermeld. De ingeloopen personentrein werd gereden door een leerling-conducteur en een leerling-controleur. Het is aan een stopplaats niet gemakkelijk aan een vorige stopplaats of halte kennis te geven van een vertraging, al kan het wel naar een halte of station door middel van een in den trein meegevoerd telefoontoestel.

Wel kunnen onveiligheidssignalen worden geplaatst ter waarschuwing van een volgenden trein, doch naar werd verzekerd, waren te Soerio Brantan naar aanleiding van de vertraging toch geen onveiligheidssignalen geplaatst. Of dit intusschen veel zou hebben geholpen, in verband met de voorafgaande kromming van de baan, is een groote vraag.

Van den anderen kant schijnt de machinist van den riettrein vrij hard te hebben gereden, hetgeen verklaard kan worden door het feit, dat ook zijn eigen trein in vertraging was. Dat hij met nog groote vaart op den stilstaanden personentrein is ingeloopen, blijkt intusschen voldoende uit den omvang van het ongeluk, dat alleen door een zeer zwaren schok kan veroorzaakt zijn.

De eed van Chineezen. Men weet, dat het voorkomt in civiele zaken door Chineezen een eed te laten zweren in den Chineeschen tempel. Het verzoek om dergelijke wijze van eedsaflegging te bevelen wordt aan den rechter gedaan, indien de procedeerende partij van het afleggen van den eed, bij gebrek aan andere bewijsmiddelen, de beslissing van het proces willen laten afhangen, maar daarbij den waarborg wil, dat niet klakkeloos de eed zal worden afgelegd. Want een valsche eed afleggend in de onmiddellijke nabijheid van het heilige der heiligen, daartoe zal geen Chinees licht overgaan.

Aan een paar Chineezen — men zie het R e c h t i n N e d.-I n d i ë, 96e deel — was dergelijke plechtige eedsaflegging opgedragen voor den Raad van Justitie te Batavia. Maar zij hadden zich er tegen verzet, omdat zij den Chineeschen godsdienst niet meer belijden en gelijkgesteld waren met Europeanen.

De Raad vond geen termen tot het opleggen van een eed, maar in appèl werd de opdracht opnieuw gedaan en daartegen ook weer, op dezelfde gronden, tegenspraak gevoerd.

Het Hof, wèl termen aanwezig achtende voor den eed, ging echter mede met 't opgeworpen bezwaar.

Volgens artikel 14 der Algemeene Bepalingen van Wetgeving hier te lande, moet de eedsaflegging, waar die in of buiten rechten wordt gevorderd, geschieden overeenkomstig de godsdienstige wetten en gebruiken van ieders bijzonderen landaard of gezindte en, wanneer die wetten of gebruiken meer dan éene wijze van eedsaflegging als verbindend erkennen, staat het, wat den gerechtelijken eed betreft, ter beslissing van den rechter, op welke wijze de eed zal worden afgelegd.

De partij, die gevorderd had aflegging van den eed op de meest plechtige wijze in den grooten Chineeschen tempel op Klenteng, hier in de Benedenstad, had nu wel beweerd, dat zijn beide tegenstanders den Chineeschen godsdienst nog belijden, maar zij beiden hadden dit pertinent ontkend. Dus staat dit feit niet vast, besliste het Hof, omdat, al kàn een Chinees in het algemeen wel geacht worden den godsdienst van zijn landaard te belijden, dit vermoeden niet gerechtvaardigd is, als hij, krachtens artikel 109 van het Regeeringsreglement, met Europeanen is gelijkgesteld, omdat de met Europeanen gelijkgestelde personen hier te lande meerendeels Christenen zijn. Waar in dit geval de beide menschen verkeeren in het geval van gelijkstelling, is het vooralsnog niet zeker, dat door hen een eed in den Chineeschen tempel verbindend is, veel minder een bijzondere waarde heeft.

Het Hof gelastte daarom de aflegging van den eed op zijn terechtzitting.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De uit Suriname ontvangen nieuwsbladen zijn nog vol over de lezing van dominee B o e r s.

Veel genoegen heeft de goede man nog niet gehad van de „leiding", die hij op zich genomen had. De stroom van ingezonden stukken in de verschillende bladen, waarin hem allerlei beschuldigingen naar het hoofd worden geslingerd, zal hem wel tot het inzicht gebracht hebben, dat niet iedere godsdienstleeraar de rol van politiek leider op zich kan nemen. Komt hij tot de erkenning dat hij, bij allen goeden wil, menige onhandigheid heeft begaan, dan zal dit hem in het vervolg tot omzichtigheid manen.

Hoe dit zij, het doel met de lezing beoogd, n.l. den „Volksbond" in goede banen te leiden, is niet bereikt. Integendeel; de beroering is erger geworden en, zooals het in zulke tijden gewoonlijk gaat, met het naar boven komen van veel schuim, verschijnen ook de booze hartstochten aan de oppervlakte. Men loopt gevaar individuën naar voren te zien treden, die in kalmer tijden wijs genoeg zouden zijn zich op den achtergrond te houden, maar nu meenen in troebel water te kunnen visschen. In bewogen tijden geeft het volk zich niet altijd voldoende rekenschap wie de personen zijn, die zich als leiders opwerpen. Daarin schuilt een groot gevaar.

Komt er nu een nieuwe gouverneur, die, onbekend met personen en toestanden, domheden begaat bij de keus zijner raadslieden, dan kan dit de maatschappelijke orde in gevaar brengen en een herhaling geven van hetgeen onder gouverneur L o h m a n heeft plaats gevonden.

O n z e W e s t van 29 Juli eindigt een artikel, dat den titel „d e b e w e g i n g" voert, met deze behartigingswaardige woorden:

„De geschiedenis leert, dat een volk, dat intellectueel onmondig is, eerst gedurende langen tijd door woord en daad opklimmend moet gevoerd worden tot evolutie. Wil men het volk alleen door het woord ertoe leiden, dan bewerkt men, misschien onwillekeurig, revolutie, want elk hoorder legt het gesproken woord op zijne wijze uit en put daarin, wat de spreker niet heeft bedoeld of heeft willen bedoelen. Gaat de spreker daarbij geheel in zijn woord op, dan is de uitwerking van dat woord niet twijfelachtig: — men verstaat hem verkeerd, brengt verkeerd over en — het gemoed derzulken wordt opgezweept, de revolutie ontstaat, wier einde niet te voorzien is.

Wil men door zijne vereeniging en door zijne lezingen werkelijk evolutie en niet zichzelven in de hoogte steken, dan trachte men het v o l k s b e l a n g te dienen zonder hartstocht en zonder te jagen naar volksgunst, want weet, door uw woord wekt gij verlangens op, voedt ge wenschen, wier vervulling buiten uwe macht ligt. Doch het volk, eenmaal die wenschen en verlangens gekoesterd, zich teleurgesteld ziende, verandert van vriend in vijand en het „hosanna" van heden verkeert morgen in „kruisigt hem!"

***

De nieuwe landvoogd zal wijs handelen alle politieke beunhazen scherp in het oog te houden. Aan „politiek" heeft Suriname geen behoefte. Alle krachten moeten geconcentreerd worden op één doel: den economischen toestand te verbeteren. Deze taak is inderdaad zwaar genoeg. Gelukkig wordt ze verlicht door het onderzoek dat onder leiding van Dr. B o s heeft plaats gehad en waarmede de nieuwe landvoogd zonder twijfel zijn voordeel zal doen.

Met groote belangstelling wordt het verslag der Suriname-commissie tegemoet gezien door allen wie de toekomst der kolonie ter harte gaat.

***

Verschenen is het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs betreffende de ontwerp-verordening tot het geven van waarborgen aan buiten huwelijk geboren kinderen, opdat hun het noodige voor hun onderhoud en hunne opvoeding niet worde onthouden.

Algemeen kon men zich vereenigen met de grondgedachte in het ontwerp uitgedrukt, zoodat de vader van een natuurlijk kind voortaan in rechten verplicht zal kunnen worden in het onderhoud en de opvoeding van het kind gedurende zijn minderjarigheid te voorzien, waardoor de moeder niet, zooals dikwijls het geval is, alleen belast zal blijven met de zorg voor het kind.

Enkele leden waren echter van oordeel, dat een dergelijke voorziening in de kolonie Suriname met hare heterogene en onontwikkelde bevolking niet urgent kan worden genoemd. Zij wezen er op, dat, vooral bij de lagere klasse der bevolking, 't samenleven buiten huwelijk zeer in zwang is en waren van oordeel, dat bij een dusdanige samenleving de man zijn zedelijke plichten tegenover de vrouw en de bij haar verwekte kinderen nakwam. En deze kinderen, meenden zij, zijn niet in slechtere conditie dan de vele wettige, die uit lichtzinnige huwelijken worden geboren.

Zij ontveinsden zich echter niet, dat er inderdaad enkele gevallen voorkomen, waarin de verwekker moeder en kind aan hun hard lot overlaat.

De overige leden gaven toe, dat over het algemeen in Suriname de natuurlijke vader voor zijn buiten echt verwekt kind zorgt, maar, waar het getal buiten echt geborenen zich tot dat der wettige kinderen verhoudt als 3 : 1, zal het wel geen betoog behoeven dat zich vele gevallen voordoen van onwil zijdens den vader om bij te dragen in de kosten van onderhoud en opvoeding van zijn natuurlijk kind. En voor die gevallen in het bijzonder zal de

regeling nut stichten, zal zij de uitwerking hebben dat de kinderen van zulke ontaarde vaders niet ten laste van de kolonie of van de kerkgenootschappen alhier komen.

***

Het volgend berichtje is geknipt uit Onze West van 29 Juli j.l.:

„Onverwacht bezoek. — Per Deensche stoomboot St. Thomsom arriveerde hier de heer Nielsen op zijn reis naar Canada. De heer Nielsen is mede-eigenaar en redacteur van het groote oppositieblad „Politiken" te Kopenhagen (Denemarken). De heer Nielsen deed eene wandeling door onze stad welke op hem een gunstigen indruk maakte. De hr. Nielsen hoopt na zijn terugkomst in Kopenhagen de vele indrukken in zijn blad te doen verschijnen."

***

Van de hand van den landbouw-assistent A. W. Drost verscheen te Paramaribo een interessant boekje „Para-rubber cultuur in Suriname", waaraan De West van 18 Juli eene korte beschouwing wijdt. Daaruit deze opmerkingen:

„Wat in het boekje wordt gezegd omtrent de voordeelen van rubbercultuur met catchcrops in Suriname verdient in de ooren geknoopt te worden van de Nederlandsche kapitalisten, die te vaak de eigen koloniën voorbij zien, om hun geld in vreemde speculatieve ondernemingen te wagen.

Welnu, de heer Drost toont aan, dat de rubbercultuur met bijcultures in Suriname een uitstekende geldbelegging mag heeten. Als bijcultures heeft hij op het oog bacoven, cacao en koffie. De opbrengst van deze catchcrops dekt nagenoeg de uitgaven van den geheelen aanplant, zoodat, wanneer het achtste jaar de eerste rubberinzameling plaats vindt, reeds een batig saldo wordt verkregen"......

„De schrijver behandelt ook de vraag waarom het kapitaal zich zoo weinig aangetrokken voelt tot den landbouw in Suriname. Hij wijt dit in hoofdzaak aan ondervonden teleurstellingen, ziekten enz. die vele plantages tot verval hebben gebracht zoodat zij voor een appel en een ei zijn verkocht, of geheel verlaten. Waarna hij volgende opmerkt:

„„Groote uitgestrektheden land zijn thans voor betrekkelijk geringen prijs in handen te krijgen, terwijl bovendien het gouvernement over zooveel land beschikt dat langzamerhand weer in den boezem van het domein is opgenomen, dat aan ernstige ondernemers op zeer gunstige voorwaarden land in erfpacht voor een bepaald aantal jaren kan worden afgestaan. Wat dus de land-kwestie betreft, verkeert deze kolonie in zeer gunstige conditie, niet alleen wat de uitgestrektheid betreft, maar ook wat de vruchtbaarheid aangaat. Deze oude plantages zijn veertig jaar en langer buiten cultuur, de velden zijn begroeid met secundair bosch, zoogenaamd capoewerie, en met een dikke humuslaag bedekt, die deze gronden wat vruchtbaarheid aangaat gelijk maken met maagdelijk bosch. Een groot voordeel boven maagdelijk bosch bezitten deze landen echter, doordat ze zooveel gemakkelijker en billijker weer in cultuur te brengen zijn. In die landen is overal nog de oude drainage, bestaande uit loostrenzen, trekkers en kleine trenzen aanwezig, en behoeven slechts opnieuw verdiept te worden."

***

In De West van 28 Juli opent de heer F. Oudschans Dentz eene reeks „geschiedkundige aanteekeningen over Suriname en Paramaribo."

In dit nummer wordt over straat- en grachtnamen gehandeld en menige interessante bijzonderheid medegedeeld.

Het ligt in het voornemen de aanteekeningen later in boekformaat over te drukken.

***

De New-York Herald van 21 Juli reproduceert portretten van den afgetreden gouverneur Fock en van mevrouw Fock. De Herald karakteriseert het bestuur van Mr. Fock als dat van den Killinger-opstand.

***

Voor postzegelverzamelaars een vermakelijke episode uit Suriname van 18 Juli:

„Postzegelverkoop. — Zaterdag jl. had de verkoop der overdrukte postzegels voor het publiek plaats. Reeds meer dan een half uur voor het opengaan van het postkantoor zag men de eerste liefhebbers in de buurt zwerven. Tegen half acht namen deze en de gehuurde „krachten" — in letterlijken zin — stelling bij de deuren en toen deze om acht uur alle tegelijk werden geopend begon de stormloop en had het gevecht, daar aan alle tien de loketten werd verkocht — over de geheele linie plaats.

Er waren er, die zich met het geheele bovenlijf in de loketten wierpen en zich — de armen tot weerhaken uitgebogen — niet lieten terugtrekken voor zij hun buit hadden gehaald. Ongelukkige huurlingen verloren in het melée hun schriftelijk meegekregen opdrachten en moesten onverrichter zake voor achter hen staanden het veld ruimen. De lastgevers liepen heen en weer om elk loket dat door een hunner mannetjes was veroverd te doen leegkoopen en het geld te deponeeren.

De strijd was even kort als hij hevig was. Reeds om half negen was de struggle for stamps geëindigd en kwamen de gewone menschen aan de beurt die gewone postzegels verlangden om die de bestemming te geven waarvoor ze waren gedrukt. Van de overdrukte zullen de meeste wel zonder frankeerdienst te hebben verricht in postzegelverzamelingen een plaats vinden."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Atjeh. De **Bintang Atjeh** van 13 Juni 1911 no. 10 heeft een woord van bijzonderen lof over voor de werkzaamheid, bekwaamheid en tact van den tegenwoordigen gouverneur van Atjeh en Onderhoorigh., wien het gelukt schijnt te zijn een gunstiger stemming bij het Atjehsche volk in het leven te roepen dan tot nu toe het geval is geweest.

Bestond tijdens het optreden van zijne voorgangers de overtuiging bij de Atjehsche hoofden en bevolking, dat het de bedoeling van de Ned.-Ind. regeering was, hen onrecht aan te doen, geweld te plegen en te mishandelen, (het artikel spreekt van anijaja); thans is gelukkig door de beleidvolle actie van den tegenwoordigen regeeringsvertegenwoordiger op Atjeh eene verandering ten goede in die overtuiging gekomen en wel in dien zin, dat men van Atjehsche zijde meer vertrouwen heeft in het Ned. gezag en hoop heeft op de toekomst.

Ondermeer is dit gebleken op de inspectiereizen van den gouverneur in zijn gewest, bij welke gelegenheid hoofden en bevolking zich op duidelijke wijze beijverden hem hunne erkentelijkheid te betoonen voor den ondervonden steun in den vorm van verstrekking van ploegvee en van geld.

Tijdens de jongste te Kota Radja gehouden Pasar-Malam zaten 150 Hoeloebalangs aan een gemeenschappelijken feestmaaltijd aan en kon het publiek telkens vernemen, op welk een waardeerende wijze over den tegenwoordigen gouverneur werd gesproken. Het getal van tienduizend Atjehers wordt genoemd, die van heinde en ver, ook uit het gebergte, te Kota Radja kwamen, met het doel de onder zijne leiding tot stand gekomen tentoonstelling te bezoeken.

Ook de Atjehsche jongelingschap stelt belang in zijn persoon en vertrouwt hem, terwijl het schoolbezoek op de dorpsscholen dientengevolge gunstig mag worden genoemd.

Een en ander wijst op een beteren toestand in het Noorden van Sumatra, die nog verbeterd kan worden, wanneer de regeering zou kunnen besluiten tot de oprichting van een onderwijsinstelling voor landbouw en van een ambachtschool in dat gewest. Beide instellingen zouden in de hoogste mate door het Atjehsche volk worden gewaardeerd.

Celebes. Prostitutie te Makasser. Europeesche vrouwen hebben thans het gilde der prostituées ter hoofdplaats Makasser versterkt. Reeds vroeger is zulks eenmaal door hen beproefd, doch door het beleidvol optreden van den politie-opziener is het toenmaals gelukt dat gevaar te bezweren.

Hoa Piet roept in de **Pemberita Makasser** van 7 Juni j.l. no. 65, thans de hulp van dienzelfden politieopziener in, om te trachten het daar heen te leiden, dat deze Europeesche vrouwen de hoofdplaats verlaten.

Een procureur-bamboe. Volgens mededeeling in hetzelfde blad, reist een Chineesche procureur-bamboe, afkomstig van Menado, tegenwoordig het Zuidelijk en Oostelijk gedeelte van Celebes af, teneinde de bevolking over te halen klachten in te brengen en vervolgingen in te stellen, waarbij hij toezegt, tegen betaling, steun te zullen verleenen. Zoodra hij het geld echter ontvangen heeft, is de procureur-bamboe gevlogen, die zaak een ander stadium ingetreden en de belanghebbende gefopt.

Men vertrouwt dat het bestuur de noodige middelen zal weten te vinden en de bevolking tegen de schadelijke actie van dergelijke ongewenschte elementen zal weten te beschermen.

Een Landbouw-cursus te Wonosobo. In de **Selompret Melayoe** wordt medegedeeld, dat, ten behoeve van de

Javanen te Wonosobo een landbouwcursus zal geopend worden.

Nu twee jaren geleden was de aandacht van den regent van Wonosobo reeds gevestigd op den eigenaardigen toestand, waarin de jongelieden verkeerden die de eerste en tweede klas der Inlandsche lagere school hadden afgeloopen. Een deel hunner trad in dienst bij het gouvernement en zocht plaatsing op bureaux; een ander deel zocht een werkkring in het particuliere bedrijf op de suikerfabrieken en elders, en de overigen trokken naar hun dorp terug om den landbouwarbeid op te vatten.

De landbouwadviseur, de heer P. H. Tromp, trok zich het lot dezer laatste categorie aan en vestigde de aandacht van wijlen den heer Treub op hun toestand, doch hoe of het zij, òf er gebrek aan fondsen bestond, òf dat er andere tegenwerkende omstandigheden aanwezig waren, de zaak kreeg haar beslag niet en werd op haar beloop gelaten.

De tegenwoordige Directeur van Landbouw werd tijdens zijn jongste dienstreis in de residentie Kedoe nogmaals door den heer Tromp aan deze aangelegenheid herinnerd, waarin deze departementschef aanleiding vond het onderwerp nogmaals te laten onderzoeken en de vraag te overwegen in hoeverre het Departement van Landbouw ten deze kon tegemoetkomen. Het gevolg daarvan is geweest, dat aan de betrokken bevolking kennis is gegeven, dat de regeering bereid is aan de Inlandsche jongelieden, na afloop van het onderwijs in de eerste en tweede klas van de Inlandsche lagere school, onderricht te geven in het vak van landbouw, zoowel theoretisch als practisch en in het daarbij behoorende beheer, onder uitdrukkelijke bepaling, dat ten deze geen dwang zou worden uitgeoefend.

Teneinde de toetreding tot dezen 3-jarigen cursus te bevorderen, kan aan ieder leerling 25 cent per dag worden toegekend, terwijl van bestuurswege voor huisvesting zal worden zorg gedragen. De negorijdiensten zullen echter moeten worden vervuld. De proeftuin moet door de leerlingen zelven worden bewerkt en het ploegvee door hen onderhouden. De leiding van het geheel werd opgedragen aan den heer Tromp, die in dit werk wordt bijgestaan door een mantri van de Landbouwschool te Buitenzorg.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Vrijheid van beweging voor de Chineezen op het eiland Sumatra. Nu de regeering aan de Chineezen op het eiland Java meer vrijheid van beweging heeft toegestaan, ligt het voor de hand, dat ook ter W.-kust van Sumatra stemmen opgaan en men daar moeite wil doen gedaan te krijgen, dat voor het geheele eiland Sumatra dezelfde gunstige voorschriften worden ingevoerd als welke thans aan de Chineezen van Java zijn geschonken.

De **Pertja-Barat** en de **Bintang Atjeh** van 2 Juni van dit jaar maken zich tot tolk van die gevoelens en wijzen er op, dat, ten aanzien van de vrijheid van beweging, de Chineezen van Sumatra onbillijk bij hunne Javaansche landgenooten zijn ten achteren gesteld. De motieven toch welke gegolden hebben bij het schenken van den vrijpas aan laatstgenoemden, bestaan, tot op zekere hoogte althans, ook voor de Chineezen op Sumatra. Ook voor hen is de bestaande pas-verstrekking, afgescheiden van de kosten, wegens haar administratieven en langzamen gang, vooral voor menschen die spoedig geholpen moeten worden, een groot bezwaar en daarom hebben een viertal Chineezen, tijdens het aanwezen van den heer Van Kol te Padang, zich tot dezen gewend met het verzoek zoo mogelijk zijn steun te verleenen, op dat de Chineezen van Sumatra op denzelfden voet worden behandeld als die van Java.

Aangezien hunne bedoeling daarbij is het levensbestaan hunner landgenooten op Sumatra te verlichten en hun geluk te bevorderen, vertrouwen zij dat aan hun verzoek die aandacht zal worden geschonken, welke het verdient.

Onderwijs in de Weefkunst in Groot-China. — De **Sinar Sumatra** van 1 Juni j.l. no. 44 meldt het feit, dat de vrouwen, die onder de regeering van den vorigen keizer van China naar Europa en Amerika zijn gezonden met het doel zich in de weefkunst te bekwamen, thans in China zijn teruggekeerd. Zij ontvingen het verlangde onderricht te Londen, Parijs en New-York.

De teruggekeerden komen thans aan het hoofd van meisjesscholen te Tientsin, Seng Lam Hoe, Lian Peng Hoe, Tjioe San Shia, Ning Po, Amoij en Canton te staan.

De handel in die plaatsen stelt zich voor dit onderwijs geldelijk en krachtig te steunen.

Medewerking van de Chineezen in Ned.-Indië bij de bestrijding van de pestziekte. — Volgens mededeeling voorkomende in de **Bintang Soerabaija** van 6 Juni jl. no. 126, worden op verschillende plaatsen in N.-I. pestbarakken door de Chineezen opgericht, waarin Chineesche pestlijders ter behandeling kunnen worden opgenomen en geïsoleerd. Ook te Madioen wist men voor datzelfde doel *f* 1000 bijeen te krijgen en is men reeds geruimen tijd met de werkzaamheden begonnen.

Merkwaardig ten deze is, dat men van de zijde der Arabieren zoo weinig activiteit ziet ontplooien. Wel verklaren zij ook barakken te zullen bouwen en dat verscheidene duizenden guldens voor dat doel ter beschikking liggen, maar een feit is het, dat de plaats, waar te Soerabaja bijv. de loodsen geplaatst moeten worden, nog niets bekend is.

De Inlandsche hoofden en de gegoede Inlanders dààr ter plaatse doen in het geheel niets; wellicht dat zij er de voorkeur aan geven om met anderen samen te handelen.

Op dit oogenblik is het gevaar nu niet zoo bijzonder groot, omdat de pestziekte ter hoofdplaats Soerabaja thans geweken is, doch het Inlandsch element mag bij zijn houding in deze wel bedenken dat de pestziekte elk oogenblik terug kan komen en dat men dan hoogstwaarschijnlijk zijn nalatigheid zal betreuren.

De politie te Telok Betong (Lampongsche Districten-eiland Sumatra). De **Bintang Soerabaija** van 9 Juni no. 129 bevat het navolgende verhaal van den te Telok Belong plaats gehad hebbenden moord op den Chinees, S i o u w-T i a m-B o e n.

Eenigen tijd geleden, op een Vrijdagavond, ten vijf ure, gingen verscheidene timmerlieden, die ten residentiehuize te Telok-Betong hadden gewerkt, na hun dagtaak huiswaarts en raapten op het erf van de woning eenige djamboevruchten op.

De oppasser S a r i m a n nam dit feit hoog ernstig op en werd driftig, met het gevolg, dat er een opstootje ontstond.

Onder de Chineesche timmerlieden was er een, met name S i o u w-T i a m-B o e n, die hard de trappen van de residentswoning kwam afloopen en naar het erf ging, waar zich een achttal oppassers bevonden, waarop de resident bij het hooren van het rumoer den sergeant. M a s a n, met één of twee oppassers gelastte te onderzoeken wat er gaande was.

M a s a n sloeg, zonder iets te vragen of te onderzoeken, met de kolf van zijn geweer op den Chinees S i a u-w-A-L i a n en bezorgde hem eenige blauwe plekken op zijn lichaam. Doch met S i a u w T i a m B o e n liep het slechter af. Deze ontmoette den korporaal D j a k a r i a en den oppasser T a i b welke laatste zijn sabel trok en aan S i a u w-T i a m B o e n achter het oor zulk een steekwond toebracht, dat de groote slagader werd getroffen en de man kort daarop bezweek.

De kameraden van den verslagene dienden hun beklag in bij den Chineeschen Wijkmeester, die van het misdrijf kennis gaf aan de autoriteiten, met het gevolg, dat de oppassers T a i b, K a n a n en korporaal D j a k a r i a in voorloopig arrest werden gesteld.

De Landraad te Telok-Betong heeft op den 2den Mei j.l. deze misdrijf-zaak in behandeling genomen en den beklaagde T a-i b, wegens moord, veroordeeld tot vijftien jaren dwangarbeid in den ketting.

Tevens werd wegens meineed rechtsingang verleend tegen acht oppassers, waaronder sergeant M a s a n en korporaal D j a k a r i a.

Hunne vervanging door meer betrouwbare elementen, wordt door den schrijver ten zeerste aanbevolen.

Van Vreemde Koloniën.

B l a n k e n Z w a r t. — Tusschen het benauwende nieuws over de stakingen in Engeland, kwam een verhaal van een negeroproer in Cardiff voor, dat hier vermelding verdient. In die haven wonen 5 à 600 negers-zeelieden. Sinds de loonen verhoogd zijn melden zich genoeg blanken aan, die door de werkgevers verkozen worden boven de zwarten. Deze verkeeren nu, na gedurende een zevental weken werkeloos te zijn geweest, in groote financieële moeilijkheden, en honderden lijden gebrek. Hun wanhopige stemming is tot uiting gekomen. Een 400-tal trok samen bij het werfkantoor, ieder scheepsofficier die binnen ging werd om werk gevraagd tegen elken prijs. Toen een dezer scheepsofficieren, naar beweerd werd, zich liet ontvallen: „No nigger for me", gaf dit aanleiding tot een aanval, waarbij hij op de ruwste wijze behandeld werd en het de politie moeilijk viel hem te ontzetten. Bij het treffen moest een groot aantal agenten met den stok op de menigte inslaan. Zeven negers waren zoo toegetakeld dat zij naar het hospitaal vervoerd moesten worden, een

veertigtal had bloedende wonden opgeloopen. De orde werd zoo hersteld, maar het vraagstuk is er niet door opgelost. De negers vragen voor zich als Britsche onderdanen, naar Cardiff gekomen toen men ze daar noodig had, rechtmatigen voorrang bij Grieken, Spanjaarden, Italianen en andere vreemde zeelieden.

⁂

Ook in Zuid-Afrika blijft de strijd tusschen blank en zwart de gemoederen in beroering houden. Beleggen de kleurlingen vergaderingen, waarin zij moties aannemen om tegen de overdrijving te protesteeren, die hen allen tot onwaardigen, tot wellustelingen, tot gevaarlijke wezens generaliseert, van de andere zijde komen telkens weer nieuwe feiten de spanning vermeerderen.

In Mei beschuldigde het dochtertje van den heer Lewis te Boelawajo den Inlandschen jongen Titus haar schandelijke voorstellen gedaan te hebben; haar vader schoot daarop den jongen dood. Thans heeft de jury over Lewis het: „niet schuldig” uitgesproken. Deze uitspraak werd door de menigte te Boelawajo met geestdrift begroet, maar zij lokt in de Zuid-Afrikaansche pers over het algemeen een besliste veroordeeling uit. Schuldig was Lewis in elk geval, schrijft deze, de vraag hadden moeten wezen in hoever verzachtende, verontschuldigende omstandigheden mochten gelden. Hierin wordt weer een reden gevonden om daar de jury-beslissing af te keuren en een uitspraak van rechters aan te bevelen. Ook aan zwarten moet recht verzekerd worden.

Daarnaast weer een geval van afwijzing van kleurlingkinderen, die zich voor een school aanmeldden.

Een blanke, gehuwd met een donkere vrouw, wilde zijn kinderen als leerlingen naar een school voor blanken zenden. De betrokken autoriteit, president Maasdorp, wees 't recht van den aanvrager af. Deze heeft hierin niet berust, zoodat de „Cape provincial division of the Supreme Court” nu over de kwestie uitspraak moet doen.

Ook in anderen vorm heeft dezelfde vraag zich voorgedaan, waar de balie kleurlingen niet als advokaat wil toelaten, of waar een blanke er bezwaar tegen maakt onder een kleurling werkzaam te worden gesteld.

⁂

Blank en zwart; afschuwelijke lynchtooneelen! in Amerika. Zou de Marokko-zaak ook niet tot deze formule teruggebracht kunnen worden? Als men G. Téry en Albert de Pouvourville, in een geestig feuilleton, over Nos troupes noires (La Dép. Coloniale 18 Août), in ernst mocht opvatten, zou het geheim van de Duitsche politiek geheel schuilen in de vrees voor de zwarte troepen, die bij een oorlog door Frankrijk over Duitschland los gelaten zouden kunnen worden, en dan „Ach! lieber Gott! mais que deviendront alors nos femmes et nos filles!” hoort Téry al zuchten. Dit schrikbeeld, reeds gevreesd vóórdat het tot een begin van verwezenlijking is gekomen, doet de P. ten slotte uitroepen: „Des troupes noires, Monsieur le ministre de la guerre! Des troupes noires, Monsieur le ministre des colonies! Des troupes noires, ô représentants de la nation française!”

De Agence d'Extrême Orient te Brussel, die zooals men weet sterk Chineesche neigingen heeft, geeft uitvoerige inlichtingen over een geheimen opzet van Japan om een uitgebreid spionnage-net over geheel Oost-Azië te organiseeren. De regeering zou aan haar gezanten en consuls een rondschrijven hebben gericht over een verbond, dat zoogenaamd de bevordering van den Japanschen handel ten doel heeft maar inderdaad op een spionnage op groote schaal gericht is. De hoofdzetel zou te Peking zijn, maar de ziel bij den generalen staf te Tokio huizen. Op tal van plaatsen zullen kantoren komen, waarin een ambtenaar, die zich aan handelsbelangen wijdt, en het vertrouwen der bevolking moet winnen, terwijl een tweede, meestal een officier, van de inlichtingen gebruik maakt om achter het uit militair of politiek oogpunt belangrijke te komen, en ook op eigen gelegenheid verspiedersdienst verricht.

Zoo heel onwaarschijnlijk komt het streven op zichzelf niet voor, de uitvoering is echter bijzonder avontuurlijk, te meer als zij zoo onhandig wordt opgezet dat alles wereldkundig is vóórdat de spionnen uitgezonden zijn.

BRITSCH-INDIË.

Een telegram uit Simla meldt, dat het in de Centrale provinciën van Br.-Indië goed geregend heeft. Is dit nu een feit belangrijk genoeg om er de aandacht van de wereld op te vestigen? Zonder twijfel, nu Europa in verschillende deelen bedreigd wordt met de gevolgen van een te lang aangehouden droogte zal men zich hier een denkbeeld kunnen vormen van de beteekenis der berichten, die tot in de helft van deze maand aanhielden over het uitblijven van den natten moesson in Br.-Indië.

Volgens de weêr- en oogstberichten vormde Delhi het middenpunt van een groote regen- en waterlooze uitgestrektheid, waar reeds ellende heerscht en misoogst bijna niet kan uitblijven. De prijzen van alles stegen tot buitengewone hoogte.

Evenals ten onzent bedevaartgangen en bidstonden gehouden worden om regen af te smeken, werden ginds godsdienstige- en offerplechtigheden gehouden om verlossing van de plaag te verkrijgen.

EGYPTE.

De Nederl. diplom. agent te Caïro, de heer Van Lennep, heeft een verdienstelijk werk gedaan door den Ned. handel en de nijverheid te wijzen op de verbetering van de Egyptische markt, die een crisis van enkele jaren te boven gekomen blijkt te zijn. Volgens den heer v. L. bestaat een wantrouwen bij de Nederl. industriëelen, hetgeen zakendoen op grootere schaal tegenhoudt. In Egypte is het maken van reclame meer noodig dan waar ook. Men dient voorzichtig te zijn met aanbiedingen

FEUILLETON.

De restauratie van de Bôrô-Boedoer. *)

(Slot.)

In 1890 werd door het gouvernement een bedrag van *f* 9000 beschikbaar gesteld, om den oorspronkelijken voet te ontblooten en de reliefs te fotografeeren. Uit den aard der zaak geschiedde dit volgens een systematisch werkplan, waarbij telkens slechts een gedeelte werd gedeblayeerd, opgenomen, en vervolgens weder dichtgedekt, alvorens de naastliggende stukken onder handen te nemen. De cliché's werden vervaardigd door den djokja'schen fotograaf Cephas. Het bleek, dat de punt versierd was met 160 reliefs, die alle voortreffelijk behouden waren gebleven. Een gedeelte droeg korte inscripties in oud-Javaansche kraktters; deze legenden waren in hoofdzaak eene korte aanduiding van hetgeen het relief zelf te aanschouwen gaf en bevestigden het mahaynistische karakter van den bouw, doch verspreidden overigens niet veel meer licht.

In 1890 waren eindelijk maatregelen genomen om te doen overwegen, wat er gedaan diende te worden voor de instandhouding van het bouwwerk.

Nadat steenen en aarde weder waren teruggelegd en de aarde dit merkwaardige geheim uit Java's prehistorischen tijd op nieuw te bewaren had gekregen, bleef de Bôrô Boedoer liggen voor wat zij was tot 1900 toe.

Een belangrijke wijziging in den algemeenen aanblik van den tempel leverde de restauratie op van den bovensten, den centralen, den grootsten en heiligsten dagob.

Vóór de restauratie droeg hetgeen van dien dagob overgebleven was, er weinig toe bij het protiel van de stoepa te doen spreken. Slechts een stak haar in ruïneusen staat verkeerenden koepel boven het overige van den steenhoop uit. Maar uit beschouwing en vergelijking van om de ruïnen van dien oorspronkelijken koepel gevonden fragmenten, wist de heer Van Erp af te leiden van welk een aard naar alle waarschijnlijkheid de bekroning van den dagob moest zijn geweest. In stede van de eenvoudige, gladde zuil, welke de andere kleine dagobs bekroont, is de zuil onder zijn top draagster gemaakt van drie smalle schijven, drie pajongs, zinnebeelden van gezag, en waarvan de eene betrekking zou hebben op de goden, de tweede op de menschen, de derde op den toestand van het „niet zijn”.

Boven die pajongs steekt nog een zacht gepunt ornament, eenigszins in den vorm van een eikel, het zoogenaamde boeddhistische „juweel”, uit.

Vóór de restauratie bevond, gelijk wij zagen, deze hoofddagob zich in een uiterst jammerlijken toestand van verval. Er was een groote bres in geslagen, en dientengevolge waren beduidende verzakkingen ingetreden. Aanvankelijk was het de bedoeling alleen het breekgat te dichten; doch toen zuivere metingen uitwezen hoezeer de oorspronkelijke en fraaie contour geleden had, werd besloten den dagob in zijn geheel te ontmantelen en weder op te trekken.

Dank zij de gevonden overblijfselen, waarvan, wederom in verband met de hier alles beheerschende symetrie en de terecht te veronderstellen overeenkomst met bouwwerken van gelijksoortigen aard in andere boeddhistische landen, een enkel klein fragment soms belangrijke en afdoende aanwijzingen kon geven, waaruit de vermoedelijke oorspronkelijke vorm

*) Overgenomen uit *de Javabode.*

van den eersten den besten agent en zich te verstaan met gevestigde huizen.

De handel met Nederland is thans niet zonder beteekenis, maar, in aanmerking genomen, dat de Nederl. producten bij den verbruiker zeer gewild zijn, is de uitvoer toch veel te gering. Weliswaar heeft bijv. de Duitsche handel, die sterk toeneemt, een grooten steun in zijn eigene bankinstelling, „maar dit kan", meent onze dipl. agent, „slechts een reden wezen, om hetzelfde voorbeeld te volgen, temeer, wanneer men let op de gunstige uitkomsten, door de andere banken verkregen."

DUITSCHE KOLONIËN.

De reiziger Kirschtein, die deel nam aan de expeditie van den hertog van Mecklenburg, onderneemt een ontdekkingstocht in Oost-Afrika, die twee jaren zal duren. Hij gaat van Mozambique naar de Nyasa- en Tanganyikameren, de vulkanen van Kondé, de Roukvastreek. Het groote ravijn van Midden-Afrika wordt gevolgd tot aan de Nijl.

***

Gedurende weken heeft het gerucht geloopen, dat de districtschef v. Frankenberg op een expeditie naar den Caprivitop in Z.-W. Afrika door een wilde stam overvallen zou zijn, waarbij zijn geleide zware verliezen had en hij zelf omgekomen zou zijn. Thans is uit Livingstone van v. Frankenberg zelf bericht gekomen van zijn behouden aankomst en daarbij wordt geen gewag gemaakt van eenige verliezen.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Uit de „Korte Berichten".

No. 18 der Korte Berichten voor landbouw, nijverheid en handel bevat o.m. een bijdrage, getiteld:

De zijdeteelt in Ned.-Indië. I. De zijdeteelt in Atjeh en Onderh. Uit het artikel blijkt dat deze industrie meer en meer achteruitgaat, welke achteruitgang hoofdzakelijk wordt toegeschreven aan het steeds toenemend gebruik van katoenen stoffen en aan den invoer van veel goedkoopere zijde uit China en Voor-Indië.

Verder geeft in dit Nr. het Encyclopaedisch Bureau aanvullende mededeelingen over den vischhandel van Bagan Api Api (Sumatra's Westkust) en het begin van een bijdrage, getiteld:

Korte aanteekeningen omtrent den handel in de zoogenaamde „Groote Oost". We lezen daarin dat de „Groote Oost" in de eerste jaren na de ontdekking van den zeeweg naar Indië zich mocht verheugen in de belangstelling van verschillende natiën; men vocht om den voorrang en scherp was de concurrentie om deze aan kostbare specerijen zoo rijke eilanden. De compagnie overwon, behield eeuwenlang het monopolie, verdiende schatten, maar behandelde de Inlandsche bevolking op een wijze, waarvoor men zich thans zou schamen.

In de latere jaren kwam een zeer sterke daling in de specerijprijzen, welke de cultuur weinig loonend deed zijn, waarop de handel is gaan zoeken naar andere bronnen van inkomst en deze vond in damar, hout, vogelhuiden, paarlemoer en andere schelpen, paarlen en dierenhuiden, die van de bevolking worden opgekocht en met goede winst aan de markt gebracht.

In bijzonderheden leest men verder op welk een eigenaardige wijze die handel gedreven wordt; op Ambon bijv. is geen Europeesche handelsfirma gevestigd; de handel is er geheel in handen van Chineezen en Arabieren, die hunne agenten meezenden op de rondreis welke de stoomschepen der K. P. M. of van de Nord-Deutsche Lloyd rondom Ceram en langs de kust van Nieuw-Guinea maken.

De agenten nemen ten verkoop aan boord allerhande goederen mede, vooral rijst, kains en kramerijen. Komt nu het schip op een of andere kustplaats ten anker, dan stroomen de kustbewoners toe en stallen de reizende agenten hunne waren in het kuildek uit. Er wordt dan op het schip een levendige handel gedreven ten deele met onmiddellijke levering der medegenomen goederen, ten deele op bestelling voor latere levering, volgens overgelegde monsters. Daartegenover koopen de agenten de producten op; meestal damar, gom-capal, paarlemoer en andere schelpen, kajoepoetiholie, ebbenhout, rotan en vogelhuiden.

Niet alle handel is echter ruilhandel. Rondom Ceram en andere plaatsen wordt in den laatsten tijd ook meer met contant geld, vooral zilver, betaald, omdat bankpapier, behalve op Ambon, Saparoera en Banda niet wordt aangenomen. Alle grove Ned.-Indische munten en pasmunten, worden door de bevolking grif in betaling aangenomen.

Berichten van den Sint-Claverbond.

No. 3 van jaargang 1911 der Berichten uit Ned. Oost-Indië voor de leden van den Sint-Claverbond, bevat eenige interessante opstellen.

Pastoor A. Kortenhorst gaf in vorige Nrs. een overzicht van de standplaatsen der Missionarissen op het eiland Sumatra, thans maakt hij een aanvang met de beschrijving der Missiestaties op Java, speciaal Batavia, waarbij Pr. K. in uitvoerige geschiedkundige bijzonderheden treedt, waarop wij later hopen terug te komen.

Pr. Jonckbloet houdt voorts een causerie over tijgers, die niet alleen menigen jager in verrukking zal brengen, maar ook veel leerrijks bevat in verband met bijgeloof enz. der Inlandsche bevolking. Zeer levendig is o.a. ook zijne beschrijving van een zoogenaamde „rampok": „een tijgervermoording in het groot."

Het volgende verhaal nemen wij van Pr. J. over: „Een tijgerjager van geheel bijzondere soort ontmoette ik in het Krawangsche. Het was een bejaarde Javaan, tamelijk klein van gestalte, uiterlijk een doodgewoon sujet. Het manneke droeg op bovenlijf en armen de zeer welsprekende litteekenen van vreeselijke verwondingen, hem in vroeger jaren door een

kon worden afgeleid, werd de heer Van Erp in staat gesteld, deze belangrijke restauratie op voor de geleerde wereld aannemenlijke gronden te bewerkstelligen. Slechts op een enkel ondergeschikt punt schijnt meeningsverschil omtrent de juistheid dier restauratie niet uitgesloten te zijn.

In het opengebarsten gewelf van dezen gesloten hoofddagob, stond wijders scheef, half weggezakt, tusschen het puin, een Boeddha-beeld, hetwelk ontegenzeggelijk als het voornaamste, het heiligste van tempelbouw was beschouwd.

Dit beeld, niet grooter dan de andere beelden van dhyani-Boeddha's, welke in nissen en andere dagobs in zulk een overstelpend groot aantal op de Bôrô-Boedoer te vinden zijn, vertoonde — wij hebben natuurlijk niet de pretentie hier iets nieuws te vertellen, de zaak is sedert lang en genoegzaam bekend — de zeer merkwaardige eigenaardigheid van niet geheel afgewerkt te zijn. Terwijl andere Boeddha-beelden van het heiligdom, zonder onderscheid, al moge het eene ook mooier zijn dan het andere, met zorg zijn afgewerkt (in den omtrek van den tempel vond men enkele beelden, die om de een of andere reden, gebrekkige bewerking, enz., waren afgekeurd, wat op een effectieve kunstcontrôle wijst), zijn van dit beeld, het heilige bij uitnemendheid, de kruin, de handen en de beenen slechts in ruwe trekken, aangegeven.

Tal van onderstellingen zijn ten deze gangbaar of mogelijk. De meest prozaïsche maar tevens wel de onwaarschijnlijkste, welke in verband hiermede werd geopperd, is wel, dat de bouwlieden van den tempel, het, omdat het beeld toch in een gesloten koepel voor goed aan het oog der wereld zou worden onttrokken, niet de moeite waard zouden ge-

vonden hebben, het tot in bijzonderheden af te werken. Waar echter de geheele bouw getuigt van de groote piëteit dier bouwlieden, alles in den bouw zijn eigenaardig symbolische beteekenis bezit, wijzend op den ernst, waarop alles tot in de onderdeelen was overdacht; er tevens bij de 504 beelden van Boddha's op den tempel waren aangebracht alle volmaakt afgewerkt, daar laat het zich niet gevoegelijk onderstellen, dat, impieus en slordig, ter wille van een belachelijk kleine economie, het allerhoogste heilige van het heiligdom, bij wijze van een „het komt er toch niet op aan", van een niet geheel afgewerkt beeld zou zijn voorzien. Dreven de bouwlieden de zorg voor hetgeen van den tempel verborgen moest blijven, toch niet zóóver, dat zij de basreliefs van den ondersten omgang, die, gelijk wij zagen, ter wille van de soliditeit van den bouw, bedolven werd, met een laag klei bedekten om die tegen beschadiging te behoeden?

Een andere onderstelling, een veel waarschijnlijkere, steunt op de verheven gedachte, dat het allerhoogste beginsel niet door menschenhand af te beelden is, en dat het niet afgewerkt zijn van het beeld daarvan het symbool moet wezen. Voor de Israëlieten was Jehovah letterlijk de onuitsprekelijke; de bouwmeesters van de Bôrô-Boedoer zouden hier een gelijksoortige gedachten hebben willen weergeven.

Gelijk wij zeiden, lag het beeld vroeger half verzonken tusschen het puin der dagobs.

De fundamenten waren blijkbaar door schatgravers opgebroken en het beeld was dientengevolge weggezakt. Bij de restauratie werd het van onder het puin te voorschijn gehaald en naar beneden gebracht. Hier staat het nog, hoewel de groote dagob

koningstijger toegebracht. Echt Javaansch fanatiek, had hij den soortgenooten van het ondier, dat zijn leven in gevaar gebracht had, een onverzoenlijken haat toegezworen. En die haat was paroxisme geworden: hem beheerschte de onwrikbare overtuiging dat hij de meerdere was van den tijger. Niet een geweer, maar eenvoudig een kleine klewang of een hakmes waren het wapen, waarmede hij zich sterk achtte den koning der wouden te kunnen bestrijden. Op zekeren dag had de Resident vernomen, dat een koningstijger groote slachting aanrichtte onder het vee der Inlanders van den omtrek der hoofdplaats. De kille koenheid des Javaans op de proef willende stellen ontbood hij hem te zijnent, deelde hem mede dat er een koningstijger in de buurt schuilde; en vroeg hem of hij stoutmoedig genoeg was op hem af te gaan, alleen met zijn hakmes gewapend. Bracht hij den kop mede, dan mocht hij op een flinke belooning rekenen. Het oude Javaantje nam de uitdaging aan; door geen sterveling vergezeld begaf hij zich naar de plaats, waar het ondier gezegd werd te legeren; en na verloop van anderhalven dag kwam hij bij den Resident terug, den kop des tijgers dragend in zijne handen. Op de vraag hoe hij het gevaarlijke zaakje had klaargespeeld, gaf hij ten antwoord, eerst het spoor van den tijger gezocht en gevolgd te hebben; voorts sinjeur te hebben ontdekt, liggend in de holte van een omgevallen boom; daarop, met haat in hart en oogen, hem te hebben gefixeerd; genaderd te zijn en zijn kris hem in de borst gestoken te hebben.

Tectona.

Voor belangstellenden noteeren wij de inhoud van Afl. 7, dl. IV, van het boschbouwkundig tijdschrift Tectona.

Over de verhouding tusschen inspectie en beheer bij den dienst van het boschwezen, door S. Ritsema van Eck. — Djatibosschen en windgevaar, door A. J. van Deventer. — Hoe ware de exploitatie der gouvernements wildhoutbosschen in het hooggebergte van West-Java in te richten? door E. D. Kunst. — Eenige cijfers betreffende de djatibosschen op Java (vervolg) Voorloopige bedrijfsplannen, door F. W. Snepvangers. — Algemeene invoering van den aankap in eigen beheer in de boschdistricten, door H. J. L. Beck. — Intensievere cultuurmethode, door dr. E. H. Plasschaert. — De bevordering der belangen van het Indische boschwezen door een Regeeringscomm. in Europa.— De cultuurschool te Buitenzorg. — Alang-alang bestrijding in Ficus elastica culturen, door H. Bellers. — De vooruitzichten der kamfercultuur, door t. O. — Houtconservering als economische maatregel in Ned.-Indië, door A. J. van Deventer. — Boschbouwstudie, door t. O.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

De aflevering van 15 Augustus brengt een tweetal artikelen in verband met Oost-Indië. Het eerste is een zeer lezenswaardig opstel van * * * (De schr. had o.i. gerust zijn bijdrage mogen onderteekenen), getiteld: Theeproductie, theeverbruik en theehandel (met afb.), waarin achtereenvolgens behandeld worden:

Geschiedenis der verbreiding van 't theeverbruik; de theeplant, haar cultuur en verbreiding; theeproductie van de belangrijkste theelanden (I. China, II. Britsch-Indië, III. Ceylon, IV. theenijverheid op Java, V. de theecultuur in andere landen).

Het tweede artikel handelt over tinproductie en handel in tin. De schrijver, A. de Recht, geeft eerst een overzicht van het toenemend gebruik, de vormen waarin het tin in den handel voorkomt, om dan langer stil te staan bij de voornaamste tinproduceerende landen, n.l. Malakka en de Ned.-Indische eilanden Banka, Billiton en Singkep.

Hadji's.

In No. 27 en 28 van „De Banier", Chr. Weekblad voor Ned.-Indië, vindt men een uittreksel uit het dagboek van een dokter over de terugreis van Mekka door Inlanders, die ter bedevaart zijn geweest, waaraan eenige algemeene redactioneele beschouwingen worden vastgeknoopt.

Aan de Inleiding ontleenen we het volgende:

In het vorige jaar hebben zich uit Indië niet minder dan 19000 bedevaartgangers naar Mekka opgemaakt, dat is meer dan het tiende gedeelte van wat er uit de heele wereld naar Mekka getrokken is. In de laatste zes jaren is dat getal geregeld toegenomen, gevolg vooral van de panislamietische propaganda, die zich krachtig roert.

Deze bedevaarten beteekenen over het afgeloopen jaar voor de Indische bezittingen een geldelijk nadeel van ruim 21 millioen gulden, waarvan aan de stoomvaartmaatschappijen ruim drie millioen komt, terwijl de rest een zoete winst voor het Arabische volk beteekent. In ruil daarvoor krijgen wij dan in Indië verhoogde Mohammedaansche propaganda en geregelde sterking van een smeulend lijdend verzet.

De meeste hadji's nemen, na hun terugkeer, hun vroeger maatschappelijk werk weer op, doch genieten, door velen begeerd, respect en worden bij voorkeur gekozen tot geestelijke voorgangers, priesterraadsleden, enz. Aan het uiterlijk reeds te herkennen door het dragen van een tulband of althans de muts daarvan of door het dragen van een fez, voelen zij zich innerlijk verre verheven boven de ongeloovigen, zooals wij Christenen in hun oog zijn.

Die bedevaarten zijn dus feiten van groot godsdienstig, politiek en maatschappelijk gewicht.

Indisch Militair Tijdschrift.

Voornaamste inhoud van No. 7. Juli 1911: De groote manoeuvres van 1910 in Engeland en andere indrukken, door H. A. Kooy (vervolg). — Oorlogsschutters en oorlogswapenen, door H. A. Stork. — De vesting-artillerie heeft den tijd. — De Australiër, door A. P. Erey. — Een goed beginsel veelal verkeerd toegepast. — Schietopleiding, door J. H. C. Vermeer. — Beschrijving van het Japansche geweer (gewijzigd model Arisaka, M. '05) en van de daarmee overeenkomende karabijn. — Wielrijden bij

---

weer geheel opgebouwd en gesloten is. Het had in de bedoeling van den heer Van Erp gelegen het beeld zijn vroegere plaats binnen den gesloten dagob te hergeven, maar aangezien het bestuur van het Bataviaasch Genootschap het wenschelijker vond dat het ter beschikking zou blijven van de geleerde wereld die het, voor het geval het weder in den koepel werd opgeborgen, niet meer tot een voorwerp van studie zou kunnen maken, vermocht hij zijn van veel piëteit voor zijn werk getuigend voornemen niet ten uitvoer te leggen.

De groote dagob, hoewel geheel gerestaureerd, is thans ledig. Het beeld staat beneden in de werkplaats, terwijl het in de bedoeling ligt er een geschikte plaats op het tempelplein voor in te richten.

Of de tempelroovers, die de dagobs hebben opengebroken, daar iets van waarde hebben gevonden, is niet bekend. Onwaarschijnlijk is het niet, dat zij daar werkelijk buit hebben behaald, want vaak werden in soortgelijke Boeddhistische heiligdommen dingen van waarde verborgen. Bij het restaureeren van de plek in den vroeger genoemden tempel van Boeddha-Gaya, waar de heiligste beelden hadden gestaan, vond men o.a. fragmenten van koraal, saffier, robijn, paarlen, ivoor en goud tot één massa samengewerkt en gecementeerd.

Indien er ooit onder den dagob schatten hebben gelegen, dan zijn die er sedert lang reeds uitgehaald. Een andere vraag is, of onder dien dagob ook, bijv. in een daaronder dieper in den heuvel doordringende schacht, Boeddha-reliquiën waren verborgen. Om dit vraagstuk op te lossen, heeft de heer Van Erp tot zekere diepte onder den dagob gegraven, maar geen spoor van een bewaarplaats werd door hem gevonden.

Dat de bouw van de Bôrô-Boedoer nog geheimen voor ons zou verbergen, is dus niet te onderstellen.

De aandacht behoort ten slotte nog gevestigd te worden op een resultaat der restauratie.

Wij bedoelen het completeeren van sprekende reliefs van de balustraden met steenen, die bij de ontgraving te voorschijn kwamen.

Voornamelijk in de serie der balustrade van de eerste gaanderij waren de uitkomsten verblijdend. Tal van incompleete tablaux konden worden vervolledigd; ettelijke zelfs geheel verloren tafereelen, konden worden herplaatst, wel niet altijd geheel compleet, doch toch zóó volledig, dat zij voor den archeoloog leesbaar werden.

Dit resultaat trekt uit den aard der zaak minder de aandacht der niet geleerde bezoekers; maar voor de archeologische wetenschap is het van groot belang, dat menige verloren schakel werd teruggevonden.

Wat in dit opzicht werd bereikt, is vooral te danken aan den heer J. de Vink, die den heer v. Erp als assistent-fotograaf op de meest loffelijke wijze ter zijde stond.

Van Moentilan komend, langs den weg, die ook over de Progo leidt, — de Progo met haar brug, waar zoo lang aan is gewerkt, maar die thans gereed is gekomen, en die tot een mooie, slanke, er solied uitziende brug is geworden — ziet men den tempel op een afstand: een donkergrauwe hoop van koepeltjes en naalden met dien éénen grooteren koepel, die ééne groote naald in het midden, als iets heel zonderlings, maar toch niet geheel verrassends tusschen het groen uit een heuvel rijzen. Betrekkelijk nietig, waar hij afsteekt tegen den wazigen, groenen, fantastisch gesneden bergketen daarachter.

de Infanterie. — Terugbetalen (over de duidelijkheden in de administratie). — Beschouwingen over nachtelijke operaties (vervolg). — Van vreemde legers. — Overzicht van eenige tijdschriften. — Enz.

De Indische Mercuur.

No. 33 bevat de volgende bijdragen: De toekomst van Sumatra, door A. E. J. Bruinsma (vervolg). — Het eerste vezelcongres te Soerabaja. — Werken tot verbetering en uitbreiding van de haven van Tandjong Priok. — Spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra. — Spoorwegverbinding van Java met Sumatra. — Verslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid te Amsterdam. — Djeloetoeng-concessies in Ned.-Indië. — Kultuurberichten (De kultuurschool te Buitenzorg. — Lampongsche kultures. Enz.). — Kleine mededeelingen (Bevloeiingswerken op Java. — Trasindustrie in de Preanger. Enz.) — Financiëele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen, benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Cultura.

In het Augustus-Nr. van Cultura houdt de heer J. Sibinga Mulder een, stellig voor de geïnteresseerden bij de suikerindustrie zeer belangrijke, beschouwing over ,,Suikerriet uit zaad en selectie langs geslachtelijken weg''. Een plaatbijlage bevat de portretten van een aantal deskundigen op dit gebied.

Verder bevat dit Nr. de periodieke bijdrage van den heer M. Buysman tot de kennis van het klimaat van Oost-Java. (Weersoverzicht van Juni.)

Leeszaal HEULSTRAAT 17.
DEN HAAG.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 uur tot 6 uur 's namiddags.

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bataviaasch Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soerabajasch Handelsblad, Nieuwe Soer. Crt., Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, Jong-Indië, De Boodschapper, Revue économique, Indische Gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Sociaal Weekblad, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Ned. Zendeling-genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien.

Het transport en verkeer, tijdschrift gewijd aan de belangen bij de scheepvaart, het spoorweg-, post-, telegraaf- en tolwezen enz., onder redactie van A. Verkerk.

Verslag van de Handelsvereeniging te Soerabaja over het jaar 1910.

Jaarverslag van de Vereeniging ,,Tot Steun'' over het jaar 1910.

Zendings-Studie.

Afl. 3 van ,,Hoe wij steunen en gesteund worden'', orgaan der vereeniging ,,Tot Steun''.

7e Jaarverslag van het ,,Bureau voor Handelsinlichtingen''.

La Gazette de Hollande.

Nederl. Staatscourant.

En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Vervolg opgave van bladen en tijdschriften welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal, Laan v. Meerdervoort 187, Den Haag, die dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur vóór- tot 6 uur namiddags.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 26 Juli 1911:
De Sumatrapost, idem;
De Sumatrabode, idem;
Tjahaja Sumatra, idem;
De Locomotief t/m 25 idem;
Het Soer. Handelsblad, idem;
De Indische Mercuur no. 34;
Handelsberichten v. h. Min. v. Landbouw;
De Banier no. 29;
Weekblad voor Indië no. 13 en 14;
Bandera Wolanda no. 83 en 84;
Neerlandia no. 8.

INGEZONDEN.

Pangoengsèn.

Kolonie voor noodlijdende Inlanders.

Ontvangsten:

Saldo 31 Mei	f 573.49½
Gift v. P. A. J. te M.	,, 10.—
Twee geiten verkocht	,, 6.25
Verkochte produkten	,, 0.24
	f 589.98½

Uitgaven:

Padi, 224 pikol	f 524.23
Toespijzen en kleeding voor 62 personen	,, 49.60
Onkosten bevalling opgezetene	,, 1.—
Planken voor geitenstal	,, 0.75
Briefkaarten	,, 0.50
Huish. benoodigdheden (petroleum, zeep, matten enz.)	,, 2.61½
Werkl. brievenbode, zieken halen, enz.	,, 3.35
Bamboe voor banken enz.	,, 1.94
Mandoer	,, 6.—
	f 589.98½

Saldo 30 Juni n i h i l.

En dan 62 ongelukkigen te verzorgen, die hun eigen brood niet kunnen verdienen! O kon men ze zien! Bijvoorbeeld die arme vrouw na een zeer

Hoe reusachtig ook, welk 'n getroffen uiting van het massaal vermogen van een ongetwijfeld groot en ontwikkeld volk hij ook moge vertegenwoordigen, klein lijkt hij in zijn omgeving, als een monument uit een kinderbouwdoos opgezet.

Wat doet zoo iets hier? zou men willen vragen; wat doet dat steenen bouwwerk, als meer anders hier niet kent, in dat land van desa's, dat land van bamboe-huisjes en atappen daken? Van deze begrijpt men de tegenwoordigheid tusschen het groen. In hun bescheidenheid lokken deze ook niet uit tot vergelijking met de grootsche omgeving, zooals die kleine berg van beeldhouwwerk, de Bôrô-Boedoer, het tot eigen nadeel wèl doet.

Als decoratief monument te midden harer omgeving, heeft de Bôrô-Boedoer geen waarde. Maar als zoodanig kan zij ook niet zijn ontworpen.

Vlak er tegen aan moet men staan om er de grootheid van te beseffen, er boven op moet men klimmen om er de beteekenis van te begrijpen de waarde er van, juist ten opzichte van die omgeving te kunnen schatten.

Want juist door het bestijgen van het heiligdom het post vatten op de bovenste platvorm, aan den voet van den grooten dagob, raakt de schoonheid van die omgeving het oog; die omgeving van bergen, ver en nabij, de grillige bergenreeks — waarvan de grootheid zooeven het beeld van den tempel te neder sloeg aan den eenen kant, vlakbij lijkt het wel... en verder op, in onbeschrijflijke majesteit de reuzen: de Merapi, de Merbaboe, de Soembing... Daartusschen de sawah's, meeren soms gelijk, vol blinkende tinten van zonlicht, weerkaatsend water, verzacht door jong opschietend padi-groen...... En de lucht, de hemel, de wolken, met die hun leven geven den nacht en den dag — gloed en kleuren — de sterren, de maan en de zon!

Hier op die platform, in de schaduw van dien dagob, concentreert de schoonheid van de omgeving, van hetgeen buiten den mensch is, zich in hem. Dan komt de wijding. Inderdaad, 't is hier een heiligdom!

Geen beteekenis heeft het, dat het bouwwerk door Boeddhisten is gezet, menschen wier godsvrucht zich met andere stem uitspraak dan de onze; die andere beeldspraak bezigden, en wier begrippen zooveel van de onze verschillen als een onzer kerkgebouwen van deze stoepa. Nog is het vervuld dat bouwwerk, van den grooten geest, die de reuzengeslachten van vroeger er in hebben gelegd; die de taal der eeuwen en de geheele menschheid spreekt en die ook in ons zich uit, wanneer wij de ruïne bestijgen en een oogenblik gemeenschap hebben met den Algeest, die zich daar voor ons openbaart.

Dat de groote dagob ledig is, aan dat treffend zinnebeeld van de onbeschrijfelijkheid van den Allerhoogste niet weder de plaats is gegeven, welke de vroomheid van de bouwmeesters het had toegedacht, mag men betreuren; aan den hoofdindruk, die men krijgt van den tempel in innig huwelijk met zijn natuuromgeving schaadt het niet.

Maar evenmin schaadt daaraan de restauratie; de poëzie van het oude, van het historische, van de vergankelijkheid moge daar eenigszins bij te loor zijn gegaan gaarne zien wij toch in de aangebrachte pieuse herstellingen juist een teeken van waardeering en eerbiedig begrijpen van de gedachte der bouwmeesters, zien wij er het symbool in van het weder opheffen van Java uit den toestand van verval, waarin het sedert het verlaten van zijn groot heiligdom was geraakt.

zware bevalling, anderhalve maand geleden, nog altijd bedlegerig met een vreeselijk opgezet been, soms geheel verward van hoofd. Of dat kleine wurmpje, lijdende aan toevallen. Dat stokoude, blinde, bevende vrouwtje. Die kleine jongen, met zwellingen in al de gewrichten, die noodzakelijk goed gevoed moet worden, zooals de dokter voorschreef. Enz. enz.

En als we de desa's ingaan, zien we nog veel meer ellende, die we niet eens lenigen kunnen, omdat ons de middelen ontbreken!

Maar de Javaan is toch zoo ondankbaar, niet waar? En daarom moet men zulke ellendigen maar aan hun lot overlaten? Wie zou daartoe het hart hebben! En ach, kon men dien ouden blinden man zien, die zoo blij en dankbaar is voor alles wat men hem geeft! Een paar dagen geleden kreeg hij een kamergenoot, een anderen ouden man, lijdende aan verval van krachten. „Die broek van jou moet eerst gewasschen worden", zei ik tot den nieuwaangekomene; „ik zal eens zien, of ik een andere voor je kan vinden". „O", zeide de blinde daarop, „ik heb er twee: geef hem deze van mij maar, meesteres!"

En dan ons groepje weezen, die elken middag zoo vroolijk hun bosje brandhout, dat ze bijeengezocht hebben, komen aandragen, is het niet de moeite waard om te trachten hen tot vlijtige menschen op te voeden? Wij ten minste zijn innig dankbaar dat we dit werk mogen doen. En wij twijfelen er niet aan, of velen zullen ook gaarne hun aandeel willen hebben in dezen arbeid, door ons met hunne giften daartoe in staat te stellen.

Het is waar, we hebben nu voor ruim *f* 500 padi in voorraad; dus behoeven onze armen in de eerste maanden geen honger te lijden. Maar er is toch wel wat meer noodig dan rijst! En dan is die padi nog niet eens voldoende voor een geheel jaar. De Witte-Kruiskolonie heeft voor hetzelfde doel duizend gulden noodig. Wij, die meer menschen hebben (in het geheel, met hen die werken kunnen en hunne gezinnen mee, 212 personen!), zouden aan z e v e n h o n d e r d gulden voor padi genoeg hebben voor een geheel jaar. Dus leggen we het toch al heel zuinig aan. *)

Weliswaar zijn er sawahs gekocht voor hen die werken kunnen (in het geheel, tot nu toe, voor *f* 777.50, zoodat er van het sawah-fonds nog maar *f* 222.50 over is, dat alleen voor het bijkoopen van sawahs mag gebruikt worden). Maar daarvan krijgen ze de opbrengst toch pas met den volgenden oogsttijd.

Meer zullen we niet schrijven, maar liever eindigen met onzen innigen dank te betuigen aan allen, die ons tot nu toe zoo vriendelijk hebben geholpen, en die ons ook zeker verder niet in den steek zullen laten.

Moge de Almachtige u allen daartoe in staat stellen, en u rijkelijk zegenen!

M. JANSZ.
M. A. ALT.

Pangoengsèn, postkantoor Tajoe, Juli 1911.

*) In geenen deele bedoelen wij, dat de W. K. Kolonie het niet zuinig genoeg aanlegt! Onze menschen, die werken kunnen, moeten soms overal heen om hun brood te zoeken; vandaar dat we het met minder doen kunnen, terwijl de inrichting van het werk op de W. K. Kolonie op den duur beter is. Wij willen alleen zeggen, dat *f* 700 voor padi voor een geheel jaar w e r k e l i j k n i e t v e e l i s.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden.

	Contributie.
K. J. Staverman, Suikerfabriek. Modjo, te Modjosragen.	*f* 100.—
Ph. K. M. Klasing, Suikerfabr. Porong te Sitoeardjo.	„ 6.—
Mevr. Wed. D. Coster, Amersfoort	„ 2.—
E. B. de Vries, Amsterdam	„ 2.—
E. Stemberg, Ind. Ambt. m. v., Arnhem	„ 2.—
J. W. Tissot v. Patot, Havenm., Breda	„ 3.—
J. C. Lamster, Officier N.-I. L.	„ 2.50
E. N. Abendanon	„ 2.—
A. Couvreur, Contr. B. B.	„ 3.—
W. J. Cohen Stuart, oud Min v. Marine	„ 2.—
K. Soeters, Houtvester N.-I.	„ 2.—
H. J. Bussemaker, Contr. B. B.	„ 2.—
W. Elenbaas, Hoofd-Ing. B. O. W.	„ 2.50
B. van Vianen	„ 2.—
J. Kreemer, Contr. B. B. m. v.	„ 2.—
B.L.E. Micola v. Furstenrecht, Ambt. N.-I.	„ 2.—
L. C. W. Berrety, Contr. B. B.	„ 2.—
W. F. van Heemskerk, particulier	„ 2.—
J. A. H. van Rhee, Contr. v.d. Bel. N.-I.	„ 2.50
J. v. d. Linden, Luit.-Kol.	„ 2.—
H. W. Verment	*f* 2.—
B. M. Gerlings, Gep. Maj. Inf. O.-I. L.	„ 2.—
H.W. Laman, Emp. Suikerf. Bondo Goenting allen te 's-Gravenhage.	6.—
J. L. Weis, Onder-Luit. O.I.-L., Haarlem	„ 2.—
J. F. Nijland, Kapt. Lt. t/Z., Den Helder	„ 2.—
P. D. A. Frankamp, 1e Lt. Inf. O.-I.L., Leiden	2.—
H. K. Manupassa, Contr. B.B., Oegstgeest	„ 2.—
F. K. Manupassa, Opz. B.O.W., idem	„ 2.—
M. F. J. Smith, Rotterdam	„ 2.50
L. J. den Outer, Opz. 2e kl. B.O.W., R'dam	„ 2.—
J. C. Stada, Cand. Ind. Landb., Renkum	„ 2.—
A. A. Crince Le Roy, idem	„ 2.—
A. Pordon, Utrecht	„ 2.—
C. Reedijk, Maj. Inf. O.-I.L., Utrecht	„ 3.—
J. A. Stricling, Voorburg	„ 2.—
C. J. A. L. T. Hiljé, Contr. B.B., te Watergraafsmeer.	„ 2.50
A. van Bijlevelt, Ass.-Res., W. b. Duurst.	„ 3.—
Dr. S. P. Cramer, Dir. v. Landb. Param.	„ 2.50

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Juli 1911. No. 58.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den commies W. Reynders; de hulponderwijzeres Mej. C. M. A. H. d'Artillact Brill; elf maanden aan den onderwijzer B. Schuring.

Ontslagen: op verzoek eervol de machinist L. H. Platt; de commies D. S. Engko; de klerk J. H. Goedheer, Ch. Th. Gaillard, W. E. Menningh en O. G. J. Uyleman.

Benoemd tot controleur de secretaris der Residentie Riouw A. H. O. Prins; tot onderwijzer 2e kl. C. Noordenbos, J. H. Bax en K. Hoving; tot 3en commies A. E. Hodenpijl en J. G. Bouwmeester; tot president van den R. v. J. te Padang Mr. J. Th. de Lussanet de la Sablonière; tot referendaris ter Algem. Secretarie Mr. Dr. D. Talma; tot opzichter Th. J. Mirande; tot controleur A. V. Brouwer en J. L. W. R. Rhemrev; tot hoofdingenieur N. de Vicq; bij de S.S. op Java: tot commies A. A. Leupen; tot werkmeester F. H. Stout; tot stationscommiezen Ch. L. H. Polak en R. A. Th. Perret; tot teekenaar R. Mensinga; tot luit. der Chineezen te Moeara Aman, Wong A Joen.

Overgeplaatst: naar Cheribon de onderwijzeres Mej. S. L. Privé; naar Bandoeng Mej. P. S. W. Slors.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en luit.-kw.meester J. L. Elshout.

Bevorderd: tot 1en luit. bij de infanterie W. C. M. Slabbekoorn, B. J. Onderwater, F. C. J. Sneep, W. H. F. Giel, A. G. van Tricht, H. M. Luteyn, W. H. Pesch, E. D. Langenhagen, B. Stom, E. H. de Nijs Bik; W. F. Hofstede, W. F. van der Hoff, W. Stevels, Jhr. B. C. C. M. M. van Suchtelen, A. Hillen, N. A. H. A. van Kempen, G. Keers, W. A. van der Gant, P. B. J. van Hille en J. J. H. Smeenk; tot 1en luit. bij de cavallerie F. C. Thomson.

Overgeplaatst: naar Bandoeng de majoor der genie V. L. Slors; naar Batavia de kapitein der genie E. P. van Staden ten Brink.

Gesteld: op non-activiteit de 1e luit. kwartierm. F. W. Haus.

Ontslagen: op verzoek eervol de lichtopziener J. B. Hartwig.

Uit de Javasche Courant van 25 Juli 1911. No. 59.

Civiel Departement.

Verleend: drie maanden verlof aan den resident W. J. Rahder.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies W. Brokx; de klerk W. Ch. de Meijier.

Gesteld: met den rang en titel van resident, ter beschikking van den directeur van B.B., L. Knappert; benoemd resident van Timor en Onderh., wordende die benoeming mitsdien ingetrokken.

Tijdelijk belast: met de betrekking van resident van Timor en Onderh., de kolonel der Inf. C. H. van Rietschoten.

Benoemd: tot commies bij de fabrieken der opiumregie A. J. Tromp; tot tijdelijk opzichter bij B. O. W. F. Th. A. van Meeteren, J. P. L. Larroque, E. A. de Neve, F. Engel, L. Th. Heyman, Mas Boentarman Brotokarjoso, Raden Soemarmo, A. B. H. Waworoentoe en A. A. Rozenberg; tot commies te Soerabaja B. Jansen; tot administrateur 3e klas bij de gouv. pandhuizen J. G. D. Siau; tot technisch instructeur bij den pandhuisdienst G. Berkhemer; tot commies te Semarang J. G. Vincentie; tot opzichter E. W. E. Weidema, O. J. C. Claussen, W. J. E. Breuer en C. Ch. Hendrik.

Geplaatst: in de res. Soerabaja de controleur A. V. Brouwer; in de Preanger J. J. M. A. Popelier; in Rembang J. L. W. R. Rhemrev; in de res. O.-kust van Sumatra J. Roest en A. H. O. Prins.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den kapitein der infanterie G. L. N. Brit en den 1en luit. P. J. M. Smith; elf maanden aan den kapitein der genie H. W. Kramers.

Ontslagen: op verzoek eervol de militaire apotheker H. J. Broersma.

Benoemd: tot 2en luit.-magazijnmeester bij de militaire administratie de adjudant-onderofficier T. Speulman; tot plaatselijk adjudant te Batavia de 1e luit. J. A. Roukens.

Geplaatst: bij het 4e depôt-bat. de majoor J W. Beukers; bij het korps maréchaussée te voet in Atjeh en Onderh. de kapitein L. G. van Aken.

Overgeplaatst: bij het 8e bat. de maj. J. F. Later.

Ontheven: eervol van hunne plaatsing bij de maréchaussée in Atjeh de kapitein W. A. Herold en de 2e luit. P. W. F. Kaniess.

Ingetrokken: de overplaatsing naar Batavia van den 1en luit. J. Grader; naar Tjimahi van den 1en luit. P. H. C. Willer.

Geplaatst: bij de garnizoens-compagnie van Sum. Oostkust de 1e luit. M. Barnstijn.

Overgeplaatst: bij het 10e bat. de 1e luit. J. J. de Vries; bij het 20e de 2e luit. J. G. v. d. Sterren; bij het 3e de kapitein C. J. G. G. van Doorn en de 2e luit. E. G. Döbken; bij het 5e de 1e luit. C. P. Lenshoek; bij het garnizoens-bat. der Wester-afd. van Borneo de 2e luit. G. J. Baden; bij het 11e bat. de kapitein A. T. Hoff; bij het 18e de kapitein L. H. Berg; bij het 9e de idem W. A. Herold.

Benoemd: tot 3en commies bij het Dep. van Marine H. A. Th. van Dongen; belast met de waarneming dier betrekking E. A. Pesch.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers aan boord van het s.s. „Prins Willem III”. Gezagvoerder N. H. C. van Baaren. Van Amsterdam naar West-Indië, via Madeira op den 18en Augustus.

J. Leisse; H. Lensing; H. Schlüssler; Mejuffrouw H. Arlem.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Ind. talen.

W. B. REGENHARDT, Weimarstraat 309, 's-Gravenhage, — Maleisch, Javaansch, Soendasch, Atjehsch — gediplomeerd.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage, — Javaansch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Hage.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven

voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereeniging „Oost en West": f ....

NAAM: .... WOONPLAATS: ....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

INSCHRIJVINGSBILJET.

De Ondergeteekende wenscht Lid te worden van de Vereen. „OOST EN WEST" en zijne contributie te bepalen op ....

Handteekening: .... *Woonplaats:* ....

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereeniging 1909 en naamlijst der leden op 1 Januari 1911.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80; voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—; voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij de Firma MARTINUS NIJHOF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar gesteld:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao,
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat No. 56.**

Twee Dames voor het maken van uitzetten.

Twee jonge dames voor vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Juffrouw, oud 39 j., Prot., reeds 5 jaar in Indië geweest, wenscht weer als kinderjuffrouw met familie derwaarts te gaan.

Eene dame voor het geven van lessen in de Engelsche taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Eene Dame voor schrijf-, copiëer- of vertaalwerk uit het Fransch Duitsch of Maleisch.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Maleische taal.

Eene jonge dame voor Gouvernante naar Indië; heeft L. en H. acte en acte Fransch.

Onmiddellijk beschikbaar twee Zeebaboes voor de reis naar Indië.

Een juffrouw, oud 33 j., P. G., wenscht als kinderjuffrouw naar Indië te gaan, was reeds 3 jaar te Batavia als zoodanig werkzaam; spreekt Maleisch.

Zes dames en één heer voor pianolessen.

Eene Dame, weduwe (Duitsche), voor waarnemen van een huishouden, ook genegen bij weduwnaar met kinderen.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Twee Dames voor het geven van lessen aan spraakgebrekkigen.

Drie geg. O.-I. militairen voor oppasser of magazijnknecht.

Twee jonge meisjes die als kinderjuffrouw naar Java willen.

Eene dame voor hygiënische ademgymnastiek.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee bekwame linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Eene jonge dame (diploma muziek, piano en zang), wenscht met eene familie naar Indie voor les geven aan kinderen en behulpzaam in het huishouden.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belanghebbenden, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.